

RAMAKRISHNA MISSION VIDYAMANDIRA

(Residential Autonomous College affiliated to University of Calcutta)

B.A./B.Sc. FIRST SEMESTER EXAMINATION, DECEMBER 2017

FIRST YEAR (BATCH 2017-20)

SANSKRIT (Honours)

Date : 12/12/2017

Time : 11.00 am – 3.00 pm

Paper : I

Full Marks : 100

1. Write a note on यति or लघुगुरुव्यवस्था according to छन्दोमञ्जरी। [3]
2. Define and illustrate any two of the following metres : [2×3]
वंशस्थविलम्, उपेन्द्रवज्रा, हरिणी।
3. Scan and name the metres in any two of the following : [2×3]
क) प्रवर्ततां प्रकृतिहिताय पार्थिवः।
ख) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यम्।
ग) न विवृतो मदनो न च संवृतः।
4. Translate into Sanskrit (in Devanāgarī script) any one of the following : [10]
क) पुराकाले एक बने एकटि सिंह बास करत। प्रतिदिन से अनेक पशु हत्या करत एवं खेत। एकदिन बनेर पशुरा मिलित ह्ये एकटि सभा करल। सेथाने प्रत्येक पशुइ बङ्कता दिल। अवशेषे सभापति भाषण दिल। से बलल, “सिंह आमामेदेर बनेर राजा। किन्तु से प्रतिदिन बह पशु बध करे। आगामी काल थेके आमरा प्रतिदिन तार काछे एकटि करे पशु पाठाव।”
ख) पुराकाले हिरण्यधनु नामे एक व्याध छिल। तार एकलव्य नामे एक पुत्र छिल। एकदा से अश्वविद्या शेखार जन्य गुरु द्रोणेरे काछे गेल। द्रोणाचार्य ताके प्रत्याख्यान करलेन, कारण से जातिते व्याध छिल। अतःपर से बनेर फिरे एसे द्रोणाचार्येरे एकटि माटिर मूर्ति तैरी करे तार सामने अश्वविद्या शुरू करल। कालक्रमे से एकजन निपुण धनुर्धर ह्ये उठल।
5. Elucidate the following Kārikā in Sanskrit with examples (any one) : [5]
क) संहितैकपदे नित्या नित्या धातूपसर्गयोः।
सूत्रेष्वपि तथा नित्या सैवान्यत्र विभाषया।
ख) नञर्थाः षट् प्रकीर्तिताः।
6. a) Account for the case-endings in any three of the underlined words : [3×1]
क) स्वदेशे पूज्यते राजा।
ख) बालको वस्त्रेभ्यो याति।
ग) लक्ष्मीः प्रकृत्या चञ्चला।
घ) स प्रासादात् पश्यति।
ङ) रुदतः पुत्रस्य माता जगाम।
च) सूर्ये उदिते पद्मं प्रकाशते।
b) Name & expound the Samāsa in any three of the following : [3×1]
अहिनकुलम्, वीणापाणिः, पञ्चवटी, उपकृष्णम्, नृपः, कर्मकुशलः।
c) Join in Sandhi any two of the following : [2×1]
रवौ + उदिते, पतन् + तरुः, दैवः + ऋषिः, याचेते + अर्थम्।
d) Disjoin in Sandhi any two of the following : [2×1]
वनस्पतिः, प्रौढः, नयनम्, चक्षुरोगः।

- e) Substitute single words for **any two** of the following : [2×1]
 पुनः पुनः पश्यामि, ऋषिणा प्रोक्तम्, अयमनयोरतिशयेन गुरुः, मनोः भार्या ।
- f) Give the resulting forms of **any two** of the following : [2×1]
 √वच् + क्त्वाच्, प्र-√वस् + ल्यप्, √सह् + तुमुन्, √शास् + क्यप् ।
- g) Write **any two** of the following after appropriate correction(s) if needed : [2×1]
 क) अद्य भवान् मम गृहे अधिवस ।
 ख) मे मने सुखं नास्ति ।
 ग) वषीयां पथः पिच्छलो भवति ।
 घ) अस्मिन् विपदे भवान् सहायम् ।
- h) Justify **any two** of the following : [2×1]
 क) समानयंस्तुल्यगुणं बधूबरम् ।
 ख) रथस्थं वामनं दृष्ट्वा पुनर्जन्म न जायते ।
 ग) नरो गच्छन्ति ।
 घ) पण्डितं मूर्खं इति मन्यते ।
- i) Write sentences to illustrate distinction in meaning between the words in **any one** of the following : [1×2]
 क) अर्थी & अर्थवान् ख) आम्रः & आम्रम् ।
7. Answer **any one** of the following questions : [1×10]
 क) दिव्याङ्गनालाभेन हृष्टतरो रसातलराज्यमुररीकृत्य परमानन्दमाससाद'— Who was referred by 'दिव्याङ्गना' here? What is her identity? Who is meant by 'हृष्टतरः' ? Describe how he became the king of the underworld?
 ख) 'देव, भवते विज्ञापनीयं रहस्यं किञ्चिदस्ति।'—Who is the speaker? To whom was it spoken? Explain what the speaker said before being confidential.
8. Translate into Bengali (**any one**) : [1×5]
 क) कुमारा माराभिरामा शमाद्यपौरुषा रूषा भस्मीकृतारयो रयोपहसितसमीरणा । रणाभियानेन यानेनाभ्युदयाशंसं राजानमकार्षुः । तत्साचिन्यमितरेषां विधाय समुचितां बुद्धिमुपदिश्य शुभे मुहूर्ते सपरिवारं कुमारं विजयाय विससर्ज ।
 ख) ससंभ्रममान्दोलिकाया अवतीर्य सरभसपदविन्यासविलासिहर्षोत्कर्षचरितस्त्रिचतुरपदान्युद्गतस्य चरणकमलयुगलं गलदुल्लसन्मल्लिकावलयेन मौलिना पस्पर्श । प्रमोदाश्रुपूर्णो राजा पुलकिताङ्गं तं गाढमालिङ्ग्य 'अये सौम्य सोमदत्त' इति व्याजहार ।
9. Answer **any one** of the following questions: [1×10]
 a) What are the utilities of अर्थोपक्षेपक in a sanskrit drama? Name different types of अर्थोपक्षेपक admitted by Viswanātha. Define & illustrate any three of them. [2+1+7]
 b) What is प्रस्तावना? Name different types of प्रस्तावना ? Explain with examples any two of them.
10. Write explanatory notes on **any two** of the following : [2×5]
 वीजः, मुखसन्धिः, भारतीवृत्तिः, अभिनयः ।
11. Explain **any one** of the following verses with reference to the context : [1×6]
 क) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
 मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति ।
 इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
 किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ।
 ख) आ परितोषाद् विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम् ।
 बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः ॥

12. Answer **any one** of the following questions :

[1×6]

a) Translate into Bengali **any one** of the following verses :

[1×6]

क) नीवाराः शुक्रगर्भकोटरमुखभ्रष्टास्तरुणामधः

प्रस्निग्धाः क्वचिदिङ्गुदीफलभिदः सूच्यन्त एवोपलाः ।

विश्वासोपगमादभिन्नगतयः शब्दं सहन्ते

मृगास्तोयाधारपथाश्च वल्कलशिखानिस्यन्दरेखाङ्किताः ॥

ख) शमप्रधानेषु तपोधनेषु गूढं हि दाहात्मकमस्ति तेजः ।

स्पर्शानुकूला इव सूर्यकान्तास्तदन्यतेजोऽभिभवाद् वमन्ति ॥

b) Answer **any three** of the following questions :

[3×2]

i) What are the eight visible forms of Lord Śiva?

ii) What is the dramatic significance of introducing the elephant in the first act of अभिज्ञानशकुन्तलम्?

iii) What are the merits of hunting narrated by सेनापति ?

iv) Who was karabhaka? Why did he come to the king Duṣyanta?

v) Who was Vaikhānasa? What did he say to the king Duṣyanta?

13. a) Disjoin the sandhis in शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययम् in 12. (i).

[1]

b) Name and expound the samāsa in तोयाधारपथाः 12(i) (क) or शमप्रधानेषु in 12 (ख) ।

[2]

_____ × _____